

УДК 339.54 : 620.2 : 685.3

Н. І. ПОПОВИЧ, М. С. БЕДНАРЧУК, Н. І. ДОМАНЦЕВИЧ

Львівська комерційна академія

**РОЛЬ І МІСЦЕ МІЖНАРОДНОГО ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
У ВІТЧИЗНЯНОМУ ТОВАРОЗНАВСТВІ***Повідомлення 1***Роль міжнародного технічного регулювання у вітчизняному товарознавстві**

Розглянуто роль складових частин «технічних бар'єрів в торгівлі» у сучасному вітчизняному товарознавстві та необхідність їх врахування у якості передумови виходу товарів вітчизняного виробництва на світовий ринок.

Ключові слова: *товар, споживні властивості, управління якістю, нормативні документи, міжнародне технічне регулювання, товарознавство, взуття.*

Вільне переміщення товарів – невід'ємний фактор створення територіально єдиного ринку. Вступ України до СОТ відкрив нам шлях до єдиного світового ринку. З іншого боку, ЄС виробив власні інструменти усунення бар'єрів для вільного переміщення товарів. Важливе місце серед них належить «новому підходу» до регулювання продукції та «глобальному підходу» до оцінювання відповідності, які доповнюють один одного. Проте, для виходу вітчизняного товару на світовий ринок необхідне забезпечення його виробництва відповідно до вимог чинних нормативних документів (технічних регламентів, стандартів тощо) ЄС, міжнародної організації зі стандартизації (ISO) і гармонізованих з ними вітчизняних нормативних документів [1].

Об'єкти та методи дослідження

Об'єктом дослідження є система технічного регулювання, її роль у забезпеченні належного рівня якості товарів національного виробництва як передумови для усунення технічних бар'єрів в міжнародній торгівлі. При цьому основними елементами управління якістю на ринку взуття є державні закони, постанови і директиви регламентування і регулювання якості; перспективне і оперативне планування показників якості та оцінювання рівня якості взуття; проектування продукції і процесу виробництва; система комплексного контролю якості; постійне підвищення кваліфікації усіх учасників ринку; виховна робота у трудових колективах і заохочувальні системи оплати праці тощо[2].

Проблеми управління якістю продукції досліджували багато вітчизняних і зарубіжних вчених:

Я. А. Беда, О. А. Бугуцький, В. П. Галушко, О. Д. Гудзинський, Й. С. Завадський, П. М. Ічаєв, П. Я. Калита, М. Г. Круглов, Б. І. Мищик, Н. В. Сеперович, І. С. Харитончик, В. С. Хілевич, М. І. Шаповал, С. І. Михайлов і інш. [3]. Для обґрунтування актуальності проблеми вдосконалення системи вітчизняного нормативного забезпечення за рахунок гармонізації зі світової системою стандартів, слід наголосити на аналізі законодавства України у сфері досліджень, розробок та інноваційної діяльності, який здійснили українські та європейські фахівці: Авігдор Г., Атаманова Ю., Булкін І., Бутнік-Сіверський О., Галенко І., Ісакова Н., Капіца Ю., Кир'ян В., Лео Х., Орлюк О., Попович О., Симсон О., Тьед В., Фаренвальд А., Хіменко О., Хребтов А., Шкворець Ю [4].

Постановка завдання

Вступ України до СОТ і наміри до тіснішої інтеграції з ЄС зобов'язують до адаптування національної системи технічного регулювання, яка включає стандартизацію і сертифікацію, до міжнародних і європейських вимог. Ця реформа дозволить перейти від застарілої системи обтяжливого

контролю і значної кількості обов'язкових стандартів до сучасніших і сприятливіших бізнесу підходів державного управління, які дозволяють підприємствам запроваджувати інновації, залучати сучасні технології і, у підсумку, плідніше розробляти нові товари.

Держспоживінспекція України керується двома основними пріоритетами: забезпечення надійного захисту прав споживачів, безпеки їхнього життя і здоров'я; захисту інтересів національної економіки, забезпечення умов підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників. Оскільки безпека населення безпосередньо залежить від якості ужиткових товарів, то найактуальніше сучасне питання – створення належної законодавчої і нормативної бази, інфраструктури, інформаційної мережі, ефективного ринкового нагляду з урахуванням досвіду світової практики.

В рамках ЄС одне окреме питання безпеки і якості ужиткових товарів на шляху «від виробника до споживача» регулює майже 400 євродиректив, запровадження яких в Україні – передумова створення аналогічної системи.

Ще одна проблема конкурентоспроможності сучасного вітчизняного товару – сфера оцінювання відповідності, зокрема чинний «Перелік продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації». Вона актуальна тому, що в умовах жорсткої конкуренції і значної частки імпортних товарів на вітчизняному ринку (передусім – одягу і взуття), дедалі важливішим стає забезпечення рівня якості товару не лише шляхом врахування при його виробництві вимог до показників властивостей, які містять вітчизняні нормативні документи, але й поступового прогресуючого переходу до норм, прийнятих у стандартах ЄС та ISO.

Таким чином, означена проблема має двохсторонній характер, тобто, може бути успішно вирішена лише комплексним удосконаленням двох основних компонентів: системи технічного регулювання («технічних бар'єрів в торгівлі») і товарознавчих аспектів нормативного забезпечення вітчизняного виробництва товарів, або, іншими словами, за рахунок взаємопов'язаного і взаємодоповнюючого осучаснення функцій товарознавства і системи технічного регулювання.

Результати та їх обговорення

Легка промисловість – багатопрофільний сектор вітчизняної економіки, виробляє широкий асортимент ужиткових товарів, підвищує рівень працевлаштування населення і розвиток малого та середнього бізнесу. Сучасні товари легкої промисловості повинні забезпечувати: відповідність властивостей вимогам споживачів; якість на рівні кращих вітчизняних і зарубіжних зразків; можливість встановлення невідповідності вимогам нормативних документів, документації підприємства, зразкам-еталонам; можливість виявлення дефектів лабораторними методами; встановлення найефективніших напрямів подальшого покращання властивостей [5].

Проте, аналіз наукових публікацій щодо державної підтримки вітчизняної легкої промисловості, показує, що у ній після вступу України до СОТ різко зменшилось виробництво товарів за інноваційними технологіями, кількість впроваджень нових технологічних процесів і т.п., що відображає загальні труднощі вітчизняного виробництва. При цьому окремо виділені проблеми, вирішення яких можливе лише спільними зусиллями товарознавства і системи технічного регулювання. Зокрема:

– технічне і технологічне відставання вітчизняної легкої промисловості від зарубіжних країн, значний рівень зносу основних засобів, що виражається у високій матеріало- і енергоємності та трудомісткості виробництва;

- низький рівень інвестування галузі унеможливує оновлення морально і фізично застарілого устаткування, створення сучасної технологічної бази, необхідної для розвитку і фінансової стабільності підприємств;
- відсутність на ринку вітчизняного обладнання для легкої промисловості, що відповідає сучасним стандартам продуктивності, надійності, матеріало- і енергоємності, через розвал відповідної галузі машинобудування;
- низький рівень інноваційної діяльності галузі, слабка конкурентоспроможність вітчизняних товарів, низька частка «ноу-хау» і інноваційної продукції в обсязі продажів на внутрішньому і світовому ринках;
- низький рівень якості вітчизняної продукції легкої промисловості;
- низький рівень індустрії моди в Україні, відсутність вітчизняних брендів тощо орієнтують вітчизняних виробників лише на виробництво, а не на кінцевого споживача;
- постійне зростання собівартості продукції через стрімке зростання цін на сировину та енергоносії;
- несприятливі інституціональні умови ведення бізнесу, що обумовлюють високий рівень трансакційних витрат (складне податкове адміністрування, технічне регулювання тощо) [6; 7].

Означений стан в Україні триває багато років, не зважаючи на програму державної підтримки діяльності підприємств легкої промисловості в умовах інтеграції до СОТ. Зокрема, основні положення ГАТТ/СОТ щодо субсидій, які є в Угоді про субсидії та компенсаційні заходи, пропонують їх використання для підтримки науково-дослідних програм створення нових технологій в легкій промисловості [8].

Незважаючи на те, що оцінка міжнародними експертами в рамках гармонізації вітчизняного законодавства до вимог ЄС та СОТ, засвідчила існування національної системи технічного регулювання, вітчизняні суб'єкти господарювання мають значно гірші умови роботи, ніж закордонні, тому що:

- вітчизняна система оцінювання відповідності не визнана більшістю країн світу, що перешкоджає експортній діяльності національних виробників;
- державний нагляд за дотриманням стандартів, норм і правил здійснюється на основі принципів, які не відповідають європейським;
- перевірка вітчизняної продукції за одним і тим же показником різними контролюючими органами (Держспоживінспекцією, Міністерством охорони здоров'я та ін.) дублює повноваження органів санепідемслужби України, про що, наприклад, зазначали у своїх клопотаннях члени Ліги виробників взуття;
- необхідний перегляд списку продукції, яка підлягає обов'язковій сертифікації тощо [9].

Для підтвердження необхідності гармонізації вітчизняного законодавства в галузі норм і стандартів до європейських (про що йдеться у Білій книзі «Політика адаптації вітчизняного законодавства в галузі норм і стандартів до європейських вимог») і міжнародних вимог на прикладі вітчизняної легкої промисловості нижче аналізуємо відмінні ознаки вітчизняної і європейської систем класифікації та вимог до взуття спеціального.

За ДСТУ 3835-98, яким замінено ГОСТ 28507-90, «взуття спеціальне шкіряне для захисту від механічних впливів» – це взуття спеціальне для захисту ніг від певних видів небезпечних впливів, при

виготовленні якого застосовані захисні матеріали і деталі. Відповідно, конструкція взуття спеціального передбачає проколозахисну прокладку – для захисту від проколів і порізів; зносостійкі підшви і каблучки – для захисту від стирання; віброгасильні елементи – для захисту від дії вібрації; захисні підноси з різною ударною міцністю – для захисту від ударів в ділянці носка; спеціальні елементи – для захисту від ударів в щиколотці, підйомі стопи, гомілки. А за ДСТУ 3962–2000, яким замінено ГОСТ 12.4.137–2001, залежно від призначення, матеріал верху взуття спеціального повинен забезпечувати захист від дії підвищеної температури (термостійкість), води (водостійкість), нафти і нафтопродуктів (маслобензостійкість, нафтостійкість).

У євростандартах термін «спеціальне взуття» не використовується, а взуття поділяють на «робоче взуття» і «захисне взуття» залежно від ударної міцності захисного підноса. Вимоги до робочого взуття, захисний піднос якого витримує удар силою у 200 Дж, визначає стандарт EN 345; до захисного взуття, захисний піднос якого витримує удар силою у 100 Дж – стандарт EN 346–1; до професійного взуття без захисного підноса – стандарт EN 347-1. Крім того, все взуття за євростандартами має 3 ступені захисту і відповідні позначення: S1/S2/S3 – ступені захисту робочого взуття; P1/P2/P3 – ступені захисту захисного взуття; O1/O2/O3 – ступені захисту професійної взуття.

Таким чином, взуття спеціальне, робоче взуття і захисне взуття – слід чітко відрізнити від взуття виробничого (професійного), призначеного для загальних робіт. Відповідно, євростандарти визначають обов'язкові та додаткові вимоги до робочого, захисного і професійного взуття (табл. 1).

Таблиця 1. Вимоги євростандартів до робочого, захисного і професійного взуття

Ступінь захисту	Основні вимоги	Позначення
1 (S1 P1 O1)	антистатична підшва	A
	амортизатор в каблучці	E
	маслобензостійка підшва	ORO
2 (S2 P2 O2)	антистатична підшва	A
	амортизатор в каблучці	E
	маслобензостійка підшва	ORO
	водовідштовхуючий верх	WRU
3 (S3 P3 O3)	антистатична підшва	A
	амортизатор в каблучці	E
	маслобензостійка підшва	ORO
	водовідштовхуючий верх	WRU
	стійка до проколів підшва	P

Примітка: Обов'язкові (основні) вимоги задаються ступенем захисту

Згідно цих вимог до додаткових захисних властивостей спеціального взуття (робочого, захисного) відносять і, відповідно, позначають: HRO – стійкість підшви до контакту з нагрітими поверхнями; CI – морозостійкість підшви; HI – термостійкість підшви; WR – повністю водовідштовхувальне взуття; M – взуття, що захищає тильну сторону (склепіння) стопи; SRC – стійкість підшви до ковзання.

Детальніша характеристика класів захисту взуття згідно з вимогами євростандартів наведена у табл. 2.

Таблиця 2. Характеристика класів захисту взуття за вимогами євростандартів

Умовні позначення і назви класів захисту взуття:		
EN-345 (спеціальне взуття)	EN-346 (захисне взуття)	EN-347 (робоче взуття)
1	2	3
SB (взуття з металевим підноском класу захисту Мун200)	PB (взуття з металевим підноском класу захисту Мун100)	OB (взуття без металевого підноском)
S1: усі захисні властивості класу SB, а також: стабілізуючий задник (захист стопи від вивихів), поглинання ударів силою до 20 Дж у ділянці п'ятки (амортизатор), поглинання статичних навантажень(антистатик)	P1: усі захисні властивості класу PB, а також: стабілізуючий задник (захист стопи від вивихів), поглинання ударів силою до 20 Дж у ділянці п'ятки (амортизатор), поглинання статичних навантажень(антистатик)	O1: усі захисні властивості класу OB, а також: стабілізуючий задник (захист стопи від вивихів), поглинання ударів силою до 20 Дж у ділянці п'ятки (амортизатор), поглинання статичних навантажень(антистатик)
S2: усі захисні властивості класу S1, а також водовідштовхувальне просочення матеріалів верху взуття	P2: усі захисні властивості класу P1, а також водовідштовхувальне просочення матеріалів верху взуття	O2: усі захисні властивості класу O1, а також водовідштовхувальне просочення матеріалів верху взуття
S3: усі захисні властивості класу S2, а також: захист від ковзання по мокрих, брудних і покритих жиром поверхнях (рифлена підошва); металева або кевларова* устілка для захисту від проколів.	P3: усі захисні властивості класу P2, а також: захист від ковзання по мокрих, брудних і покритих жиром поверхнях (рифлена підошва); металева або кевларова устілка для захисту від проколів.	O3: усі захисні властивості класу O2, а також: захист від ковзання по мокрих, брудних і покритих жиром поверхнях (рифлена підошва); металева або кевларова устілка для захисту від проколів.

*Кевлар (англ. Kevlar) – торгова марка пара-арамідного (поліпарафенілен-терефталамідного) волокна фірми DuPont. Кевлар має міцність у 5 разів більшу, ніж сталь: межа міцності $\sigma_0 = 3620$ МПа

Список використаної літератури

1. Політика адаптації національного законодавства у сфері технічного регулювання та споживчої політики до європейських вимог: Зелена книга [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.center.gov.ua/docman/download-document.html?gid=573> – Загол. з екрану.

2. Вуштей В.А., Бабич А.И. К вопросу о качестве обуви // Техническое регулирование: базовая основа качества материалов, товаров и услуг (ФГБОУ ВПО «ЮРГУЭС»). – Шахты.: ФГБОУ ВПО «ЮРГУЭС», 2012. – С. 14 – 17.

3. Модель досконалості ЄФУЯ. – К.: УАЯ, 2002. – 34 с.

4. Проект ЄС «Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні». Інноваційна політика: Європейський досвід та рекомендації для України. Том 2-й. Аналіз законодавства України у сфері досліджень, розробок та інноваційної діяльності та пропозиції щодо доповнень до законодавства. Жовтень 2011 рік.

5. ДСТУ 3230-95. Управління якістю та забезпечення якості. Терміни та визначення // Сертифікація в Україні. Нормативні акти та інші документи. – К. : Основа, 1998. – Т. 3. – 49 с.
6. Замороко Т. Л. Складові для забезпечення конкурентоспроможності панчішно-шкарпеткових виробів // Економіка України: інвестиційно-інформаційні проблеми розвитку. Колективна монографія. – 2006. – С.198–207.
7. Промисловість України у 2007 – 2010 роках. Статистичний збірник / За ред. Л. М. Овденко. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2011. – 307 с.
8. Ізовіт В. А., Замороко Т. Л. Пріоритетний розвиток легкої промисловості – майбутнє України. // Вісник КНУТД. – 2005, № 6 – С.9–14.
9. О техническом регулировании в Украине. – 2011. – URL:
<http://www.buildcentr.com/services/main/2011-02-07-06-40-01>.

Стаття надійшла до редакції 29.04.2013

Роль и место международного технического регулирования в отечественном товароведении
Сообщение 1

Роль международного технического регулирования в отечественном товароведении

Попович Н. И., Беднарчук Н. С., Доманцевич Н. И.

Львовская коммерческая академия

Рассмотрена роль составных частей «Технических барьеров в торговле» в современном отечественном товароведении и необходимость их учета в качестве предпосылки выхода товаров отечественного производства на мировой рынок.

Ключевые слова: товар, потребительские свойства, управление качеством, нормативные документы, международное техническое регулирование, товароведение, обувь

Role and place of international technical regulation in domestic commodity

Message 1

The role of international technical regulations in the domestic Commodity

N. Popovich, N. Bednarchuk, N. Domantsevych

Lviv Academy of Commerce

The role of components of the «Technical Barriers to Trade» in today's domestic commodity research and the need for their consideration as prerequisites Released domestic products to the world market.

Keywords: product, consumer properties, quality management, regulations, international technical regulations, merchandising, shoes.